

Bokor Ágnes az általa vizsgált társadalmi jelenséget – mint láttuk – alapvetően strukturális okokra vezeti vissza. S a jelenség jövőjét illetően az alábbi konklúziót vonja le: „Az ötvenes és részben a hatvanas években nemcsak nálunk, hanem a sokkal fejlettebb országokban is élt a szegénység megszűnésének illúziója. Nálunk ezt a fejlődésbe, ott a fejlettségbe vetett nit táplálta. Aztán itt is, ott is fel kellett ismerni, hogy a hierarchikusan tagolt társadalmakban az alul levők mindig szegények, illetve depriváltak

a többiekhez képest. Bármilyen sokat is költsön egy ország szociálpolitikára, bármilyen széles hatókörű legyen is az, a szegénységet nem lehet szociálpolitikával megszüntetni, csak enyhíteni.”⁸ A könyv figyelemre méltó a szerző parainéze pedig megzívlelendő.

dr. Langó Katalin

⁸ nehézségekkel küzd.” Ferge Zs. i. m. 61. old.
Bokor A. i. m. 266–267. old.

Korinek László: Rejtett bűnözés

A bűncselekmények száma Magyarországon a hetvenes évek közepétől emelkedik. Ekkor gyorsultak fel a kriminológiai kutatások, ekkor kezdték vizsgálni azokat a bűneseteket is, amelyek okairól a nyomozóhatóságoknak nem sikerült tudomást szerezniük. 1982-ben Baranya megye felmérést készített a latens bűnözésről.

A Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Korinek László művének közreadásával az említett vállalkozás, felmérés eredményeit akarja közkinccsé tenni. Bevezetőjében a szerző a rejtett bűnözés fontosságát és annak a szocialista szakirodalomban való megjelenését taglalja.

A kriminológia a rejtett bűnözést károsnak itéli. Értékelését a következők támasztják alá. 1. Szabályozatlan társadalmi ellenintézkedések nélkül alakul. 2. Különböző aránytalanságok, anyagi-erkölcsi károk forrása, mely ellen lehetetlen harcolni az okok felderíthetlensége miatt. 3. A bűncselekmény elkövetőiben az okok kifürkészhetlensége erősíti a készletetést a bűn elkövetésére. 4. A társadalom se anyagi, se erkölcsi kártérítésre nem számíthat. 5. Rombolja az állampolgárok igazságérzetét, sérti erkölcsi és jogtudatát. 6. A hatóságok tehetetlenségét „látván”, a lakosság együttműködési készsége csökken. 7. Mindenféle tudományos megállapítás, amely a bűnügyi statisztika által feltételezett valóságra épít, objektíve hamis.

A második fejezet általános tudományelméleti áttekintést tartalmaz. Itt kaphat képet az olvasó a látens bűnözés kutatásának elsődleges és másodlagos módszereiről. A kérdéses, a résztvevő megfigyelés és a kísérlet például a primer módszerek közé tar-

toznak. Ez utóbbi meghatározásánál Korinek at összehasonlítást tartja a legdöntőbb elemnek. Mikor is a kutatóknak eljártsszák a feltételezett bűnesetet, és azok szemmel tarthatják „a tette vonatkozó látens arányt”.

A résztvevő megfigyelés lehet nyílt, illetve rejtett. Nyílt, ha a szereplők tudják mi a feladatuk, rejtett, ha nem. E két módszer számos hiba forrása, a harmadik, a kérdéses vezet a legtárgyilagosabb megismeréshez. Ki lehet faggatni a feltételezett tettest, az áldozatot, az informátort, ám ez a metódus is hordoz problémákat (lásd az anonimitás kérdését, az emlékezet kihagyásait stb.). A szerző másodlagos adatforrásként emlegeti az akták elemzését.

A következő rész bemutatja a Baranya megyei vizsgálatot, melynek célja a felderített jogsértések arányának feltérképezése, valamint a lakosság biztonságérzetének és a bűnüldöző, igazságügyi szervekről alkotott véleményének megismerése. A kutatás egyébként Baranya megye és Pécs felnőtt lakosságának 1%-át célozta meg. A felmérés 3600 kérdőív kiküldésével kezdődött és 3448 adatlap feldolgozásával folytatódott. A vizsgálat irányát pedig az alábbi két kérdés köré csoportosítható problémák szabták meg. 1. Mekkora a megkérdezettek szubjektív és objektív leterheltsége? 2. Milyen feltételei és sajátosságai vannak a lakosság feljelenési magatartásának?

A könyv ötödik fejezete dolgozza fel a vizsgálat eredményeit. E rövid ismertetésben csak arra vállalkozom, hogy egy-egy cím kiemelésével felkeltsem a figyelmet a monográfia iránt. Érdekes a feljelenési magatartás elvi vizsgálatán belül a tettes és az ál-

dozat közti kapcsolatok elemzése, a feljelentések elmaradásának – a megkérdoztetek által adott – indokai, a feljelentési magatartás kontroll-csoportok segítségével történő vizsgálata. Végül figyelemre méltó téma a lakossági bejelentések hitelességének kérdése is. A látencia elemzése ezután következik. Megbecsülendő annak foka, a jogsértések súlya és a belőlük levonható következtetések.

A továbbiakban a könyv a lakossági és rendőrségi válogatással mint a bűnügyi statisztika valóságviszalatüktrőző faktorával foglalkozik. E többlépcsős szelektív folyamat első szűrőjén a bűntett elkövetésével közvetlenül érintett személyek akadnak fenn. Ha a sértettek nem tesznek feljelentést, akkor már első fokon megjelenhet a látencia. A második szűrő szerepét a nyomozó hatóságok játsszák, akik több szempontból motívtáltak az adott eset bűncselekményként való regisztrálásában.

A kutatók következtetéseit viktimológiai megállapítások egészítik ki. Majd a lakosság bűnözéssel kapcsolatos általános attitűdjének – statisztikai és összehasonlító adatokkal alátámasztott – elemzése kerül sorra. A hatodik fejezet a vizsgált anyag kombinációs összefüggéseit fejti fel a statisztikatudomány eszközeivel. A kérdőívekre adott válaszokat rögzíti az ún. Függelék. Itt tudjuk meg hányan vélik elegendőnek az évi 4–5 halálbüntetést, hányan tartják megoldásnak az elrettentés módszerét, kik hogyan jellemzik lakóhelyüket a bűnözés aspektusából stb.

A bűnözés és a rejtett bűnözés statisztikai módszerekkel való feldolgozása, elemzése igencsak érdekelheti a büntetésvégrehajtási intézetek dolgozóit, mert munkájuk során szerzett tapasztalataikat így összevethetik az általános állampolgári véleménnyel.

Dr. Szentpétery Petronella

E SZÁMUNK SZERZŐI

Dr. Boros János bv. őrnagy, az Országos Parancsnokság nevelési osztályának alosztályvezetője; dr. Csaly András, az Országos Kriminológiai és Kriminlisztikai Intézet tudományos munkatársa; dr. Langó Katalin főiskolai tanársegéd, Rendőrtisztai Főiskola büntetőjogi és kriminlisztikai tanszék; dr. Mezey Barna egyetemi adjunktus, ELTE Állam és Jogtudományi Kar, magyar állam- és jogtörténeti tanszék; Piskorné Olasz Anna bv. százados, a Szombathelyi Bv. Intézet nevelési osztályának csoportvezetője, dr. Potzner Irén, a Fővárosi Gyermekek és Ifjúságvédő Intézet hivatásos pártfogója; dr. Szentpétery Petronella, a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó főszerkesztője; Tauber István egyetemi docens, ELTE Állam és Jogtudományi Kar kriminológiai tanszék.